

**Ilomantsin Mekrijärven Sissolan sadevesiohjaustöiden
arkeologinen valvonta vuonna 2007
V.-P. Suhonen**

Museovirasto/RHO

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ	3
ARKISTO- JA REKISTERITIEDOT	4
1. JOHDANTO	5
2. HISTORIALLINEN TAUSTA	5
3. TUTKIMUSMENETELMÄT	6
4. KAIVAUSHAVAINNOT	7
4.1. SALAOJAKAIVANTO 1	7
4.2. SALAOJAKAIVANTO 2	10
5. LOPUKSI	12

Liitteet

- Liite 1:** Peruskarttaote.
Liite 2: Yleiskartta
Liite 3: Diakuvaluettelo
Liite 4: Löytöluettelo
Liite 5: Kaivauskartat

Kuvaaja: V.-P. Suhonen

Kuva 2: Sissolan pihapiiri ennen kaivausten aloittamista.

Tiivistelmä

Ilomantsin Mekrijärven kylässä sijaitsevan Museoviraston omistaman Sissolan talon kunnossa pysymistä edistettiin järjestämällä sadevesien ohjaus salaojilla ja pintamaan kallistuksella. Salaojakaivantojen perusteella paikalla on nykyistä taloa vanhempia rakenteita ja kulttuurikerroksia. Talon koillispuolella havaittiin mm. likamaalla ja kivillä täytetty kuoppa.

Kuva 3: Salaojakaivantojen paikat ennen kaivutöiden aloittamista.

Arkisto- ja rekisteritiedot (Mj-rekisterinumero 1000 01 1362)

Kunta:	Ilomantsi
Muinaisjäännöstyyppi:	Asuinpaikat
Tyypin tarkenne:	Kylänpaikat
Ajoitus:	V. 1450→
Peruskartta:	424405
Koordinaatit:	Muinaisjäännösalueen keskipiste. KKJ yhtenäiskoordinaatisto: pkoo: 6969002; ikoo 3703349
Tutkimuksen laatu:	Valvonta
Tutkimuslaitos:	Museovirasto/RHO
Kaivaustenjohtaja:	FM V.-P. Suhonen
Kenttätyöaika:	21.5.-22.5.2007
Rahoittaja:	Museovirasto
Diapositiivit:	MV/RHO 125703: 1-15
Löydöt:	KM 2008011: 1-8
Alkuperäinen raportti:	Museoviraston rakennushistorian osaston arkisto
Kopiot (3 kpl):	Kari Gröndahl; Joensuun Yliopisto, Mekrijärven tutkimusasema; Pohjois-Karjalan maakunta museo. Björn, Ismo 1991: Suur-Ilomantsin historia. Pieksämäki.
Kirjallisuus:	

Kuvaaja: V.-P. Suhonen

Kuva 4: Salaojakaivantoa I puhdistetaan.

1. Johdanto

Ilomantsin Mekrijärven kylässä sijaitsevan Museoviraston omistaman Sissolan talon kunnossa pysymistä edistettiin järjestämällä sadevesien ohjaus rakennuksen vierelle tehdyillä salaojilla ja pintamaan kallistuksella. Kaivutyöt suoritettiin 21–22.5.2007 arkeologien valvonnassa. Tutkimuksia johti FM V.-P. Suhonen. Apulaistutkijana toimi FM Andreas Koivisto. Kustannuksista vastasi Museovirasto.

2. Historiallinen tausta¹

Viimeistään 1400-luvun puolivälissä perustettu Mekrijärvi on todennäköisesti Ilomantsin toiseksi vanhin kylä. Novgorodille kuulunut Ilomantsin alue siirtyi vuonna 1478 Moskovan alaisuuteen. Mekrijärven kylä muodosti vuonna 1500 pääosan Vatjan viidennekseen kuuluneesta samannimisestä läänistä. Mekrijärven korkeasta iästä kertoo se, että kylään kuului tuolloin kaksikymmentä taloa.

Vuoden 1590 savuluettelon mukaan vain viisi Mekrijärven kylän kahdestatoista talosta maksoi enää veroa. Mekrijärven tilaluku laski alimmilleen 1600-luvun alkupuolella, ja kylä elpyi vasta luterilaisten alkaessa muuttaa seudulle 1600-luvun lopulla. Suuri osa kylän ortodokseista pakeni 1700-luvun alussa, mutta palasi myöhemmin takaisin.

Sissola on runonlaulaja Simana Sissosen (1786–1848) kotitalo. Mekrijärven Sissosten ensimmäisenä tunnettuna edustajana pidetään maakirjoissa talollisena vuosina 1683–1734 esiintyvää Sisso Ivanovia. Sisso Ivanovin isä oli luultavasti Ivanka Stepanov ja isoisa Stepanko Entziev. Sisso Ivanovin hallussa oli kaksi tilaa, joista toinen oli vanha hovin paikka. Pojista Georg Sisso sai tilan Mekrijärvi 10 ja Osippa Sissovan entisen hovin. Osippan yhdessä poikansa Jerofei Osipovin kanssa isännöimälle tilalle annettiin vuonna 1745 numero Mekrijärvi 13.

Mekrijärvi 13 jaettiin Conrad Sissosen aikana. Verokirjoissa 1794–1820 esiintyvä poika Jyrki sai 3/4 osaa ja Vasili Sissonen neljäsosan. Vasilin poika Miihkali myi osuutensa vuonna 1834. Jyrkin pojat Simana ja Pedri saivat seuranneessa jaossa kumpikin 7/16 manttaalin suuruiset tilat.

Simana Sissosen kotitaustasta on löydettävissä selityksiä hänen taidoilleen. Sissosten tila oli Mekrijärven rikkain 1700-luvun puoliväliin saakka, jolloin eräät luterilaiset tilat ohittavat sen. Sissosten merkittävää asemaa 1700-luvun Mekrijärvellä osoittaa se, että he edustivat kyläänsä Ilomantsin käräjillä. Osippa Sissova oli lautamiehenä vuosina 1722–42, Jerofei vuosina 1744–49 ja Conrad vuosina 1750–67. Jerofein lautamiesura katkesi hänen esiinnyttyä humalassa verollepanomiehenä. Hänet tuomittiin teostaan vuoden 1749 syyskäräjillä kymmenen hopeataalerin sakkoon.

Sissosilla oli sekä rahaan että tietoon perustuvaa valtaa. Heillä kuten muillakin mekrijärveläisillä oli kauppa- ja sukulaisuhteita sekä Savoon että rajan yli Aunukseen. Läheisistä idänsuhteista kertoo mm. se, että Ilomantsiin 1750-luvulla tullut venäläinen sotilaskarkuri Jyri Fofanov asettui Sissosille. Sissoset harjoittivat 1700-luvun lopulla maanviljelyn ja kalastuksen ohella laitonta laukkukauppaa. Tavaroita salakuljetettiin Venäjän puolelta kaupattavaksi Savoon. Eräällä tällaisella kauppamatkalla runoilijan

¹ Tietojen alkuperä Björn 1991, s. 121–122, 586–588.

kaima Simana Sissonen jäi Liperissä kiinni. Sissoselta takavarikoitiin tavarat ja hän sai suuret sakot.

3. Tutkimusmenetelmät

Sissolan talon salaojitus ja maanpinnan muotoilu tehtiin tontin topografian asettamilla ehdoilla. Pyrkimyksenä oli vähentää rakennuksen lattianalustaan kertyvää kosteutta ja heikentää siten siellä olevan sienikasvuston elinoloja. Tavoittaneen oli pitää kaivutöiden määrä mahdollisimman vähäisenä, jotta arvokkaat kulttuurikerrokset säilyisivät. Lopulta salaojakaivannot avattiin vain rakennuksen luoteis- ja koillispuolelle. Arkeologisia tutkimuksia suoritettiin pelkästään ojien kohdalla.

Salaojakaivannot kaivettiin koneellisesti arkeologien valvonnassa. Kaivinkone pysäytettiin tarpeen niin vaatiessa. Varsinaisia rakenteita ei kuitenkaan havaittu ja ojat voitiin kaivaa lähes keskeytyksettä tarvittuun syvyyteen. Profiilit puhdistettiin dokumentaatiota varten kaivauslastoilla ja lapioilla. Poistettua maata ei seulottu. Kaivauksen ja puhdistuksen yhteydessä havaitut löydöt otettiin talteen. Kaivausalueilta piirrettiin tarpeen mukaan taso- ja profiilikarttoja. Salaojakaivannot taltioitiin sekä mustavalko- että diafilmille.

Jälkityövaiheen aikana laadittiin suoritetuista valmistelu- ja maastotöistä raportti karttarym. liitteineen. Diapositiivit saivat Museoviraston rakennushistorian osaston arkiston numerot MV/RHO 125703: 1-15. Kaivauslöydöt saivat numerot KM 2008011: 1-8.

4. Kaivaushavainnot

4.1. Salaojakaivanto 1

Lounais-koillissuuntaisen salaojakaivannon 1 pituus oli 18 metriä, leveys 0,6 metriä ja syvyys 0,3–0,8 metriä.

Kuvaaja: V.-P. Suhonen

Kuva 5: Salaojakaivannon I luoteisprofiili.

Koeojan lounaispäässä oli 5,5 metrin matkalla turpeen alla tiivistä hienoa kellertävän ruskeaa hiekkaa. Kohdalla 0,75–2,75 metriä oli kerros soran ja kivensekaista löysää hiekkaa. Kyseessä oli ilmeisesti tiiviiseen hienoon kellertävään hiekkaan tehty vanha salaojakaivanto.

Tiiviin hienon kellertävän hiekan alla oli välillä 4,5–5,75 metriä harmaan ruskeaa savensekaista hiekkaa ja harmaata hienoa hiekkaa.

Kuvaaja: V.-P. Suhonen

Kuva 6: Salaojakaivannon I luoteisprofiilista näkyy soralla täytetty salaojakaivanto.

Noin metrin salaojakaivannosta koilliseen päin oli hienoon kellertävään hiekkaan kaivettu 0,75 metriä leveä ja 0,4 metriä syvä oja, joka oli täyttynyt ruskealla hiekalla. Ruskean hiekan joukossa oli jotain orgaanista aineista.

Välillä 5 -17 metriä oli turpeen alla harmaanruskeaa savensekaista hiekkaa. Harmaanruskean savensekaisen hiekan alla oli välillä 5-9 metriä harmaata hienoa hiekkaa.

Kohdasta 16 metriä eteenpäin koilliseen oli turpeen alla ensin harmaan ruskeaa saven- ja kivensekaista hiekkaa ja sitten harmaan ruskeaa savensekaista hiekkaa.

Aivan koeajan koillispäässä oli turpeen alla kellertävän ruskeaa likaista hiekkaa.

Kuva 7: Salaojakaivannon I luoteisprofiilista näkyy vanha ojan paikka.

4.2. Salaojakaivanto 2

Kuvaaja: V.-P. Suhonen

Kuva 8: Salaojakaivannon 2 paikka talon kaakkoispuolella.

Lounais-koillissuuntaisen salaojakaivannon 2 pituus oli 17 metriä, leveys 0,6 metriä ja syvyys 0,2–1 metriä.

Salaojakaivannossa oli väleillä 0-3 metriä ja 13,25–17 metriä turpeen alla tiivistä hienoa kellertävää hiekkaa. Kohdalla 3- 12,25 metriä turpeen poiston jälkeen paljastui 0,05–0,15 metriä paksu kerros tumman harmaata noensekaista hiekkaa (=likamaata).

Likamaan alla oli välillä 3-6 metriä tiivistä hienoa kellertävän ruskeaa hiekkaa. Hieno kellertävän ruskea hiekka ulottui kohdan molemmissa päissä salaojakaivannon pohjaan saakka. Keskellä oli harmaasta hienosta hiekasta ja soran- ja kivensekaisesta irtonaisesta hiekasta koostunut vanha salaoja (vrt. salaojakaivanto 1). Rakennetta ei kaivettu pohjaan ja sen luonteesta ei siten ole täyttä varmuutta.

Likamaa oli välillä 6,1–10,5 metriä harmaanruskean savensekaisen hiekan päällä. Harmaan ruskean savensekaisen hiekan alla oli puolestaan kohdalla 6-9,9 metriä harmaata hienoa hiekkaa. Välillä 10,5–12,75 likamaan ja harmaan ruskean savensekaisen hiekan välissä oli kiila kellertävän ruskeaa likaista hiekkaa.

Salaojakaivannon 2 luoteisprofiilissa näkyi kohdalla 8-10 metriä harmaan ruskeassa savensekaisessa hiekassa kuoppa, joka oli täytynyt tumman harmaalla noensekaisella

likamaalla ja kivillä. Rakennetta ei kaivettu pohjaan ja sen luonteesta ei siten ole täyttä varmuutta.

Kuvat 9-10: Koeojan itäprofiilia.

Kuvat 11-12: Salaojakaivannon 2 kaakkoisprofiilia.

Kuvat 13-14: Salaojakaivannon 2 luoteisprofiilissa näkyvä kivillä ja likamaalla täytetty kuoppa.

5. Lopuksi

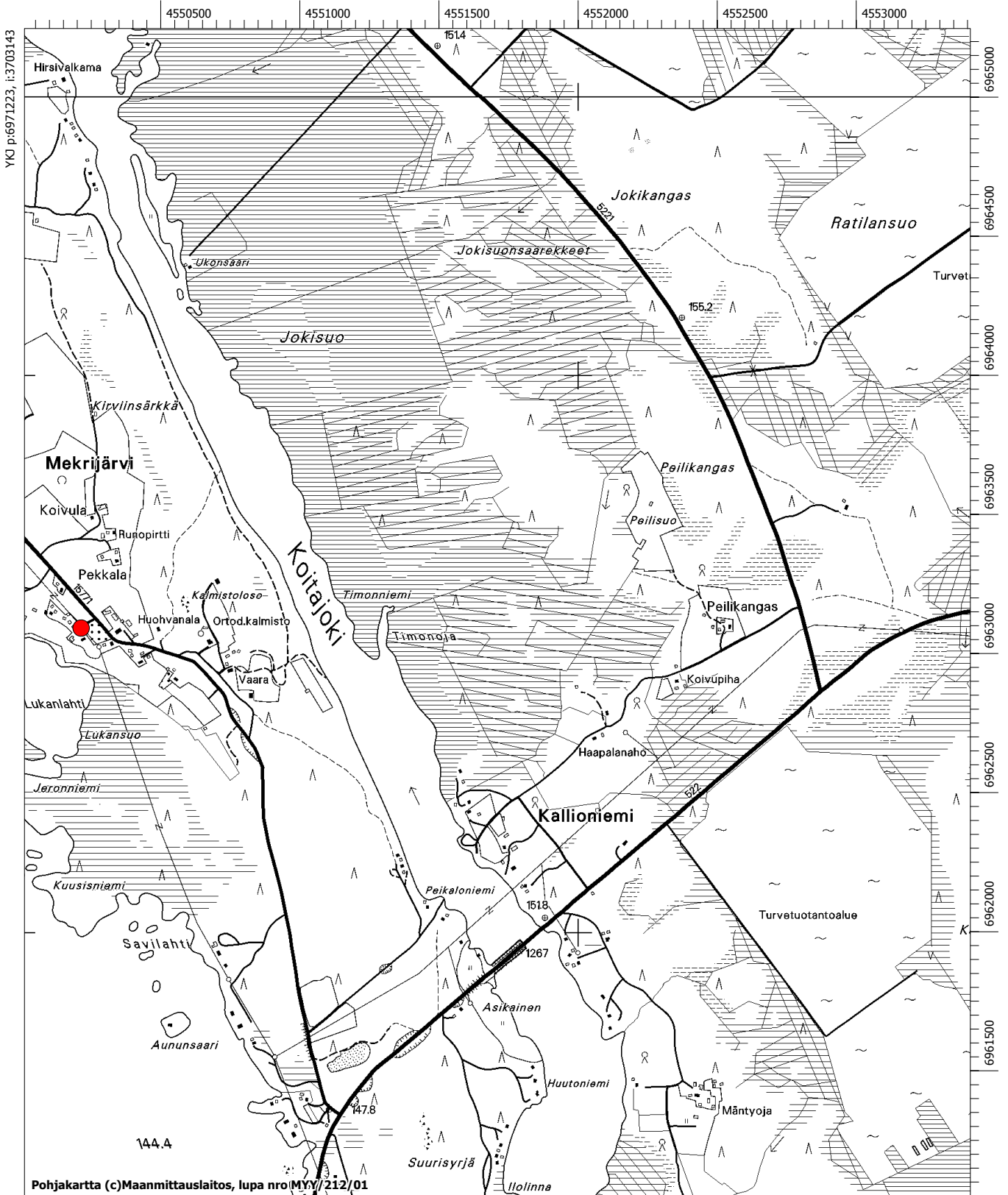
Sissolan salaojakaivantoja tehdessä paljastui nykyistä taloa vanhempia rakenteita ja kulttuurikerroksia. Paikalla olevan muinaisjäännöksen luonne ja ajoitus on mahdollista selvittää ainoastaan nyt tehtyä huomattavasti laajemmilla arkeologisilla kaivauksilla.

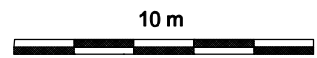
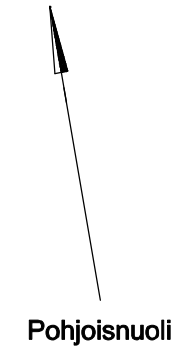
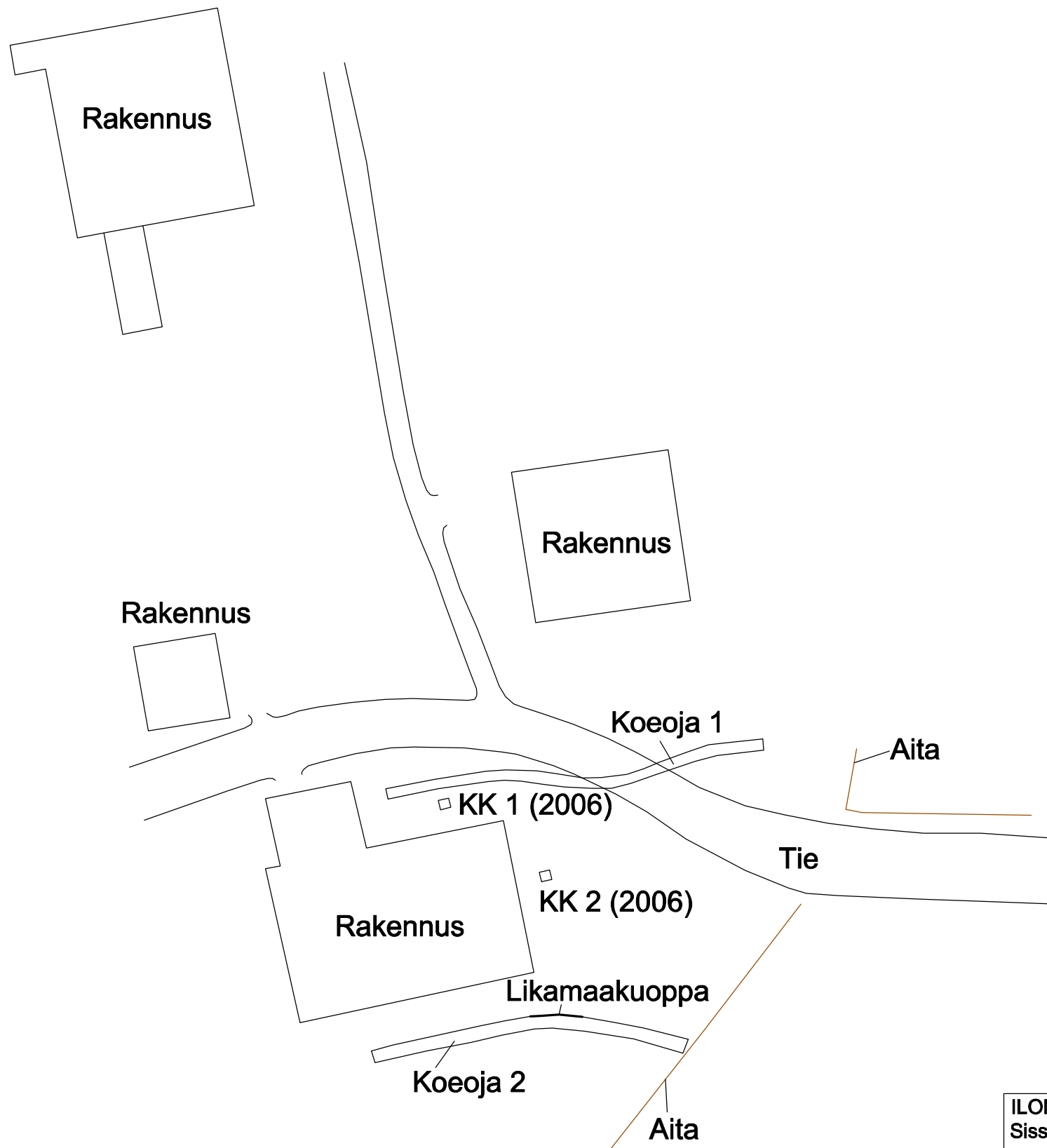
Torstaina, 10. huhtikuuta 2008

V.-P. Suhonen

ILOMANTSI
Sissola

PK 4244 05

ILOMANTSI Sissola	Yleiskartta
V.-P. Suhonen 2007	Pohjakartta Museovirasto Mk 1:250
MITTAUSDOKUMENTOINTI Andreas Koivisto Puht. piirt. Andreas Koivisto 2007	MUSEOVIRASTO, RAKENNUSHISTORIAN OSASTON ARKISTO HELSINKI
	Kartta 1

Liite 3 Ilomantsi Mekrijärvi Sissola 2007

Diakuvat MV/RHO 125703: 1-15

Kuvaaja V.-P. Suhonen

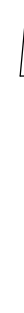
Alanumero	Kaivausalue	Aihe	Suunta
1		Sissolan ennen salaojakaivantojen avaamista.	NE
2	Salaojakaivanto 1		SE
3	Salaojakaivanto 1		SE
4	Salaojakaivanto 1		SE
5	Salaojakaivanto 1		SE
6	Salaojakaivanto 1	Pohjoisprofiilissa näkyvät vanha salaoja ja kuoppa.	SE
7	Salaojakaivanto 1	Pohjoisprofiilissa näkyvät vanha salaoja ja kuoppa.	SE
8	Salaojakaivanto 1	Pohjoisprofiilissa näkyvät vanha salaoja ja kuoppa.	S
9	Salaojakaivanto 2	Eteläprofiilia	E
10	Salaojakaivanto 2	Eteläprofiilia	N
11	Salaojakaivanto 2	Eteläprofiilia	W
12	Salaojakaivanto 2	Eteläprofiilia. Profiilissa näkyy vanhan salaojan pa	N
13	Salaojakaivanto 2	Eteläprofiilia. Profiilissa näkyy vanhan salaojan pa	W
14	Salaojakaivanto 2	Pohjoisprofiilissa näkyvä kuoppa	SE
15	Salaojakaivanto 2	Pohjoisprofiilissa näkyvä kuoppa	SE

Liite 4

Ilomantsi Sissola 2007

Löytöluettelo KM 2008011: 1-8.

KM_ala	Kaivausalue	Löytöyhteys	Materia	Laji	Kuvaus	Kpl	Mitat	Paino
1	Salaoja 1	Vanha ojan paikka	Savi	Astia	Kaksi kylkipalaa punasavikeramiikkaa. Toisen palan hiukan kellertävä läpinäkyvä lyijylasitus. Toisen palan ulkopinta rapautunut, toisella puolella tumman ruskeaa lyijylasitusta. kaksi keltaisella lietteellä vedettyä viivaa. Vähän jäljellä kellertävää lyijylasitusta.	2	6 6 x 3,5 x 0,6 cm; 3 x 2 x 0,5 cm	4,2 g + 22,5 g = 26,7 g
2	Salaoja 1	Irtolöytöjä.	Savi	Astia	Kaksi kylkipalaa punasavikeramiikkaa; yksi pohjapala?. Yhden ulkopinta rapautunut, sisäpinnalla on kullankeltainen lyijylasitus. Toisen ulkopinnalla dreijausta ja sormenjälkiä, punertava liete? Sisäpinnalla on kullankeltainen lyijylasitus. Kolmannen sisäpinnalla on tumman ruskea lyijylasitus.	3	Suurin 5 x 6 x 0,8 cm	1,2 g + 2,4 g +48,9 g =52,5 g
3	Salaoja 1	Irtolöytöjä.	Valkosavi	Astia	Kolme fajanssiastian kylkipalaa. Yhden sisäpuoli on rapautunut; ulkopinnalla valkoinen tinalasitus. Toisen sisäpinta osin rapautunut; molemmilla puolilla on valkoinen tinalasitus. Kolmannessa on molemmilla puolilla valkoinen tinalasitus ja lisäksi tummansinistä maalauskoristelua.	3	Suurin 2,4 x 1,6 x 0,5 cm.	1,3 g + 2,9 g + 0,5 g =4,7 g
4	Salaoja 1	Irtolöytö	Lasi	Pullo	Pullon pohja kappale. Läpinäkyvää kirkasta lasia. Resentti?	1	Pullon pohjan halkaisija noin 13 cm	3,3 g
5	Salaoja 1	Irtolöytö	Luu		Eläimen luuta.	1		14,9 g
6	Salaoja 2	Irtolöytöjä.	Savi	Astia	Punasavikeramiikkaa, yksi kylkipala ja kaksi pohjapalaa. Lasittamattomia. Huonokuntoisia, melko tuoreita?	3		5,4 g + 6,4 g + 2,9 g = 14,7 g
7	Salaoja 2	Irtolöytö	Savi	Astia	Punasavikeramiikkaa, Molemmat pinnat rapautuneet.	1		5,9 g
8	Salaoja 2	Irtolöytö	Lasi	Ikkuna	Läpinäkyvä, kirkas, melko uusi.	1		1,2 g

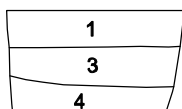

Pohjoinen

Koekuoppa 2

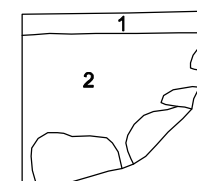
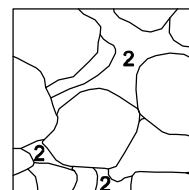
Koekuoppa 1

W-profilii

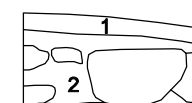

- 1 - Turvekerros
- 2 - Kova harmaa mullansekainen savi, seassa runsaasti palanutta savea
- 3 - Tummanruskea likamaa
- 4 - Vaaleanruskea puhdas hiekka

S-profilii

W-profilii

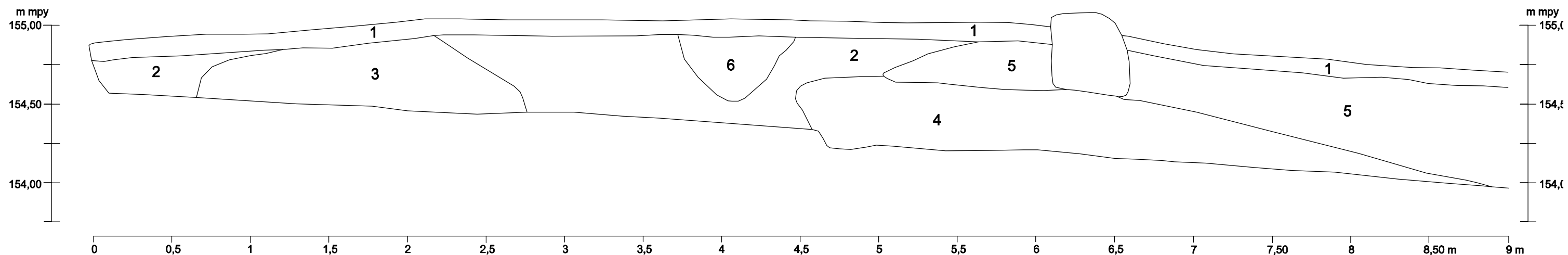

1 m

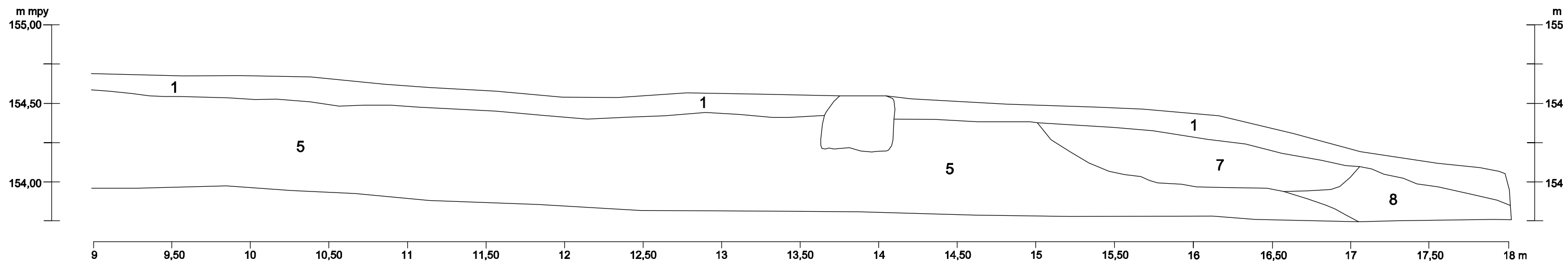

ILOMANTSI Sissola V.-P. Suhonen 2007	Koekuopat 1 ja 2 (2006) Profililit ja KK2 taso Mk 1:20
MITTAUSDOKUMENTOINTI John Lagerstedt & Andreas Koivisto 2006 Puht. piirt. Andreas Koivisto 2007	MUSEOVIRASTO, RAKENNUSHISTORIAN OSASTON ARKISTO HELSINKI Kartta 2

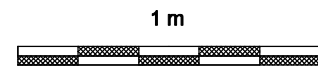
N-profiili

N-profiili

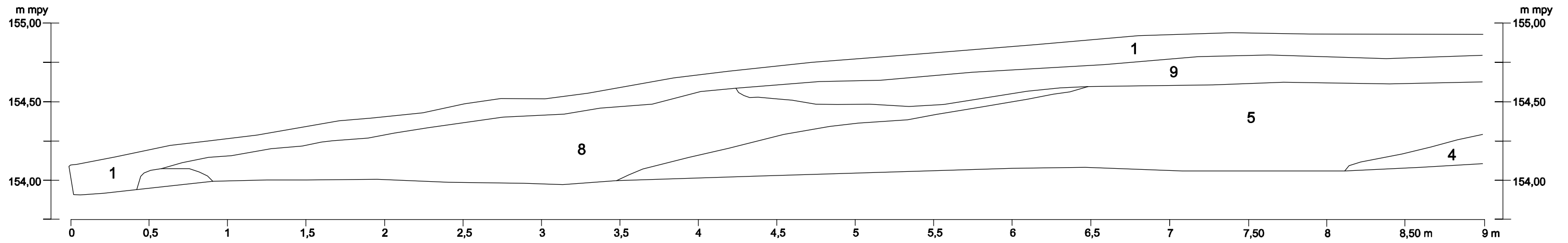

- 1 - Turve/musta multa
- 2 - Tiivis hieno kellertävän ruskea hiekka
- 3 - Soran- ja kivensekainen irtonainen hiekka
- 4 - Harmaa hieno hiekka
- 5 - Harmaanruskea savensekainen hiekka
- 6 - Ruskea hiekka, seassa orgaanista ainesta (vanha oja)
- 7 - Harmaanruskea soran- ja pikkukivensekainen maa
- 8 - Kellertävänruskea likainen hiekka (sama kuin 2?)

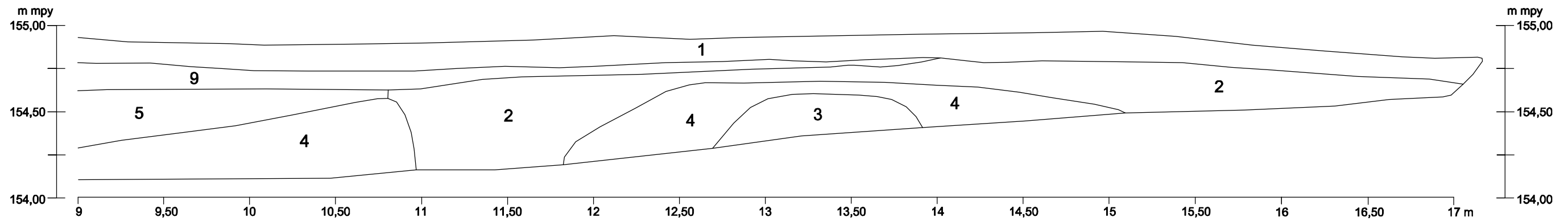

ILOMANTSI Sissola	Koeoja 1 N-profiili
V.-P. Suhonen 2007	Mk 1:25
MITTAUSDOKUMENTOINTI Andreas Koivsto 2007	MUSEOVIRASTO, RAKENNUSHISTORIAN OSASTON ARKISTO HELSINKI
Puht. piirt. Andreas Koivisto 2007	Kartta 3

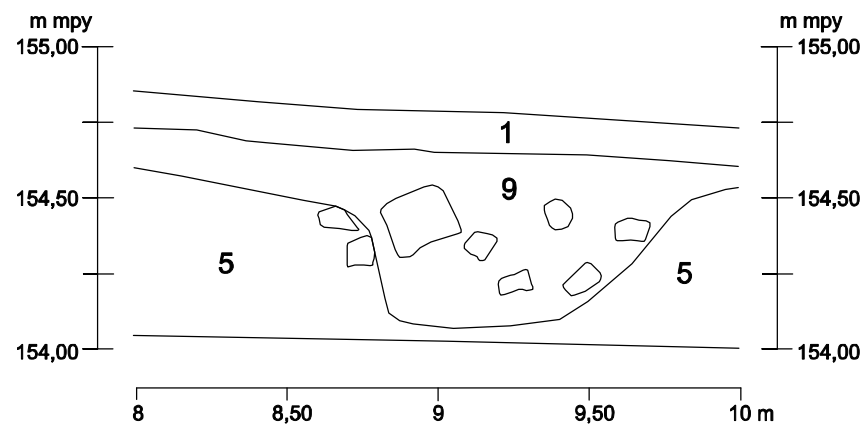
S-profiili

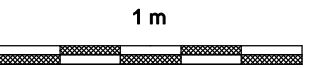
S-profiili

N-profiili - Likamaakuoppa

- 1 - Turve/musta multa
- 2 - Tiivis hieno kellertävän ruskea hiekka
- 3 - Soran- ja kivensekainen irtonainen hiekka
- 4 - Harmaa hieno hiekka
- 5 - Harmaanruskea savensekainen hiekka
- 8 - Kellertävänruskea likainen hiekka (sama kuin 2?)
- 9 - Tummanharmaa noensekainen likamaa (kulttuurikerros)

ILOMANTSI Sissola V.-P. Suhonen 2007	Koeja 2 S-profiili sekä likamaakuopan kohta N-profiilista Mk 1:25
MITTAUSDOKUMENTOINTI Andreas Koivisto 2007 Puht. piirt. Andreas Koivisto 2007	MUSEOVIRASTO, RAKENNUSHISTORIAN OSASTON ARKISTO HELSINKI
	Kartta 4